

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustaminen turvepelloille

Uusi tarkoitus heikkotuottoisille ja
tuotannon kannalta merkityksettömille turvepelloille

Omistatko maataloustuotannon
ulkopuolella olevia turvepeltoja?

Onko viljelykäytössä olevilla turvepel-
loillasi toistuvasti satotappioita, koska
ne ovat märkiä tai hallanarkoja?

Ovatko turvepeltolohkosi pieniä tai
kaukana tilakeskuksesta, ehkä jopa
tuotannon ja tilan talouden kannalta
merkityksettömiä?

Kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustaminen voisi olla vaihtoehto turvepellollesi

Märkyiden takia vaikeasti viljeltävät, heikosti tuottavat tai tuotannon kannalta merkityksettömät pellot voi saada uuteen käyttöön, kun peltoon pohjavedenpintaa nostetaan. Tätä kutsutaan pellon vettämiseksi.

Turvemaita ovat peltoalueet, joiden muokkauskerroksessa orgaanista ainesta on vähintään 40 prosenttia. Parhaita vettämisen kohteita ovat peltolohkot, joilla turvekerroksen paksuus on vähintään puoli metriä. Niiden maaperässä on enemmän säilytettävää hiilivarastoa ja ne pidättävät tehokkaasti vettä. Kohteita voivat olla yksittäiset peltolohkot, niiden osat sekä useamman lohkon kokonaisuudet.

Vettämisen avulla pellot voi muuttaa kosteikoiksi tai palauttaa suon kaltaisiksi alueiksi. Syntyviä hyötyjä ovat:

- Peltojen vettäminen hidastaa veden kulkua ja pidättää vettä alueella. Se vähentää tulvimista ja kuivuutta sillä alueella, jolle vedet pellolta luontaisesti valuvat.
- Ojitetulla turvemaalla turvekerros hajoaa herkästi ja syntyy päästöjä. Korkeampi pohjaveden pinta vähentää turpeen hajoamista. Silloin syntyy vähemmän kasvihuonekaasupäästöjä ilmaan ja ravinnekuormaa alapuolisiin vesistöihin.
- Vetetty pelto pidättää ravinteita, kiintoainesta ja haitta-aineita – se edistää lähivesistöjen kuntoa.
- Kosteikoilla ja soiden kaltaisiksi palautetuilla alueilla luonto on hyvin monimuotoista. Esimerkiksi monet lintulajit viihtyvät näillä alueilla, jolloin saadaan lisää mahdollisuuksia lintujen tarkkailuun, metsästykseseen ja muuhun virkistyskäyttöön. Monimuotoinen luonto rikastuttaa maisemaa.

Alkukartoitus ja suunnittelu

Turvepellon vettäminen lähtee toiveistasi. Mitä yllä mainituista hyödyistä haluat kosteikoilla tai suon kaltaisella alueella tavoitella? On tärkeää kuitenkin muistaa, että valuma-alue ja sen vesivarannot, maanpinnan muodot sekä ympäröivän alueen ominaisuudet voivat vaikuttaa vettäminen toteuttamiseen.

Mistä apua ja neuvoja?

Vettäminen mahdollisuuksien kartoittamisessa ja kosteikon tai suon kaltaisen alueen suunnittelussa auttavat esimerkiksi kosteikkosuunnittelijat. Kosteikkosuunnittelijoille riittävät alkutietoina turvepeltojesi sijainti ja niiden viljelyhistoria. Kosteikkosuunnittelijoiden yhteystietoja saa esimerkiksi Ruokaviraston neuvojarekisteristä tai ProAgrian, Maa- ja kotitalousnaisten sekä Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikot-hankkeen kautta.

Miksi suunnitelma tarvitaan?

Rahoituksen hakeminen kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen edellyttää suunnitelmaa, sillä rahoitus myönnetään sen perusteella. Huolellisesti tehty suunnitelma parantaa

mahdollisuuksia saada rahoitusta, ja yleensä toteuttamista ei saa edes aloittaa ennen rahoituspäätöstä.

Viljelijät, yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt, joilla on Y-tunnus, voivat hyödyntää suunnittelun rahoittamiseen Ruokavirastolta haettavaa neuvontakorvausta (Neuvo-rahaa). Suunnitelman teettäminen ammattilaisella maksaa kohteesta ja suunnittelijasta riippuen noin 2 000 – 7 000 euroa.

Keneen kannattaa olla aluksi yhteydessä?

Ennen hankkeen yksityiskohtaisempaa suunnittelua kannattaa olla yhteydessä ainakin:

- Kohteen lähellä olevaan naapurustoon ja muihin hankkeen vaikutusalueella oleviin maa- ja vesialueiden omistajiin. Onko alueella ojitusyhteisöjä tai muita vesioikeudellisia yhteisöjä? Näiltä tahoilta voidaan tarvita kirjallinen suostumus kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen. Vedenpinnan nostaminen voi vaikuttaa alueen kuivatukseen ja veden virtaukseen laajemminkin kuin vettämisiskohteessa.
- Alueelliseen ELY-keskukseen, jonka asiantuntijat pystyvät antamaan tietoa toteuttamiseen vaikuttavista tekijöistä: luontoarvoista, pohjavesialueista ja vesilain mukaisesta luvan tarpeesta. Lisäksi niillä on tietoa ojitusyhteisöistä.

Rahoitus kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen

Kosteikon tai suon kaltaisen alueen voit perustaa maatalouden ei-tuotannollisten investointien tuella (ETI-tuki). ETI-tuki sisältää erityisesti turvepeltojen vettämiseen tarkoitettua rahoitusta.

ETI-tukea voivat hakea viljelijät, rekisteröidyt yhdistykset ja vesioikeudelliset yhteisöt, joilla on Y-tunnus. Jos olet pellon vuokraaja, voit hakea ETI-tukea kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen maanomistajan luvalla.

Kun kohde on valmistunut, ETI-tuella perustetulle kosteikolle tai suon kaltaiselle alueelle pitää aina solmia myös viisivuotinen ympäristösopimus. Huomioi, että vetettävän alueen pitää pysyä ETI-tukea hakevan henkilön omistuksessa tai vuokraamana koko perustamisvaiheen ja hoitosopimuksen ajan.

Rahoitusta pienille 0,3 – 0,5 hehtaarin kohteille voi saada enintään 4 100 euroa/kohde ja yli 0,5 hehtaarin kokoisille kohteille enimmäiskorvaus on 12 000 euroa/ha. Huomioi, että rahoitus maksetaan vasta jälkikäteen toteutuneiden kustannusten mukaan.

Hoitotoimenpiteisiin saa tukea 500 euroa/ha/vuosi.

Vetetyt turvepellot, joiden päätarkoitus on ilmastomuutoksen hillintä, eivät voi saada hoitosopimusta, jos ne on perustettu muulla rahoituksella kuin ETI-tuella.

ETI-tuen ehdot kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen turvepellolle ovat

- Kosteikko tai suon kaltainen alue perustetaan korvauskelpoiselle, maatalousmaana olleelle turvepeltolohkolle tai sen osalle.
- Vetettävän kohteen pinta-ala on 0,3 ha tai suurempi, ja kokonaisalaan voidaan laskea mukaan myös hoidon sekä vedenpinnan nostamisen kannalta tarkoituksenmukaiset reuna-alueet.
- Kosteikko tai suon kaltainen alue perustetaan siten, että pohjaveden pinta nousee pysyvästi tasolle, joka ehkäisee tehokkaasti turpeen hajoamista.

Mistä lisätietoa?

Neuvoa turvepeltojen vettämisen rahoitusmahdollisuuksista voit kysyä oman alueen ELY-keskuksesta ETI-tuesta vastaavalta maaseutuelinkeinojen asiantuntijalta.

Toteutusmahdollisuudet

Toteuttamistapa riippuu siitä, muutetaanko turvepelto kosteikoksi vai suon kaltaiseksi alueeksi. Kun tavoitteet ovat tiedossa, valitaan sopiva patoamismenetelmä.

Kosteikko tai suon kaltainen alue kannattaa ensisijaisesti perustaa patoamalla, sillä kaivaminen voi lisätä päästöjä vesiin ja ilmakehään. Patoamalla toivottuun lopputulokseen päästään myös pienemmin kustannuksin kuin pelkästään kaivamalla.

Patoamismahdollisuuksiin saattavat vaikuttaa myös esimerkiksi turvepellon kaltevuus tai ympäröivän alueen ominaisuudet.

Kosteikon perustamisessa kannattaa ottaa huomioon kosteikon ympäristössä olevan maa- ja metsätalousmaan käyttö. Kosteikon perustamisesta ei saa aiheutua ulkopuoliselle alueelle missään vaiheessa vettymishaittaa.

Vaihtoehtojen punnitsemisessa ja parhaan mahdollisen padotusmenetelmän valinnassa auttaa kosteikkosuunnittelija. **Lopullinen toteutustapa riippuu vetettävän alueen ominaisuuksista, tavoittelemastasi lopputuloksesta ja siitä, paljonko perustaminen voi maksaa.**

Toteuttamisessa on viisasta panostaa asiantuntevaan osaamiseen koneurakoinnissa ja työmaaohjauksessa. Usein kosteikkosuunnittelijat tekevät myös työmaaohjausta, mutta tämä kannattaa varmistaa etukäteen. Koneurakoitsijoiden löytämisessä voi mahdollisesti auttaa paikallinen metsänhoitoyhdistys tai kunta. Lisäksi on olemassa koneurakoitsijoiden ja urakointipalveluja hakevien kohtaamispaikkoja, kuten urakka-foorumi.fi. Kosteikkosuunnittelijakin voi tietää osaavia koneurakoitsijoita. Erityisesti turvetuotantoalalla toimineilla turveurakoitsijoilla on osaamista turvemaiden käsittelystä.

Kosteikko rakennetaan yleensä patoamalla alue joko kokonaan tai osittain patopenkereillä sekä asentamalla padotuslaitteisto. Näin voidaan saada aikaiseksi laajoja avovesialueita.

Suon kaltaiselle alueelle ei tarvitse syntyä avovesialueita samaan tapaan kuin kosteikolle. Turvepellon voi vettää patoamalla ojien kohdalta ja tekemällä pienet vedenohjausumat, mikä käynnistää alueen soistumisen. Suon kaltaiseksi muuttaminen on mahdollista toteuttaa hyvin edullisesti, sillä se ei vaadi yhtä paljon kaivinkonetyötä kuin patopenkereiden rakentaminen.

Vetettyä aluetta pitää hoitaa

Jos saat rahoitusta kosteikon tai suon kaltaisen alueen perustamiseen, sinulta odotetaan myös alueen hoitamista. Tarvittavat hoitotoimet pitää huomioida jo suunnitteluvaiheessa. Hoitosopimuksen tekoa varten kosteikolle tai suon kaltaiseksi palautettavalle alueelle laaditaan myös hoitosuunnitelma.

Tärkein ja ainoa välttämätön hoitotoimenpide kosteikoilla ja suon kaltaisiksi palautetuilla alueilla on huolehtia patorakenteista ja tarkkailla vedenpintaa niin, että vedenpinta pysyy riittävän korkealla ja estää turpeen hajoamisen. Paras pohjaveden pinnan taso on lähellä maanpintaa, kun halutaan vähentää turpeen hajoamisesta aiheutuvia päästöjä. Ei kuitenkaan haittaa, vaikka pohjaveden pinta laskeisi ajoittain maanpintaa alemmaksi: silloinkin, kun vedenpinta on esimerkiksi 30 cm maanpinnan alapuolella, se vähentää turpeen hajoamista ja kasvihuonekaasupäästöjä.

Varsinkin ensimmäisinä perustamisen jälkeisinä vuosina patorakenteita ja alueen toimivuutta kannattaa seurata huolella. Muut hoitotoimenpiteet riippuvat siitä, minkälaisia ominaisuuksia

ja hyötyjä toivot perustetulta kosteikolta tai suon kaltaiselta alueelta.

- Suon kaltaiseksi muutetun alueen hoitotoimet voivat olla hyvin yksinkertaisia. Hoidoksi voi riittää pelkästään patorakenteista huolehtiminen. Soistetun alueen keski- ja reuna-alueita ei ole välttämätöntä pitää avoimina, ja niillä voi kasvaa esimerkiksi pajua. Reuna-alueet voi halutessaan pitää avoimina. Lisäksi voi olla tarpeen torjua vieraslajeja.
- Turvepelloille perustetun kosteikon hoitotoimia voivat olla patorakenteista huolehtiminen, vieraslajien torjunta sekä mahdollisen vesikasvillisuuden ja reuna-alueiden vuosittainen niitto, esimerkiksi vesilintuja varten. Niittojäte on mahdollista käyttää hyödyksi. Jo suunnitteluvaiheessa kannattaa huomioida koneiden mahdolliset kulkuyhteydet.

Mitä turvepellon muuttaminen kosteikoksi tai suon kaltaiseksi maksaa?

Jokainen kosteikko tai suon kaltaiseksi muutettava kohde on yksittäistapaus. Kustannukset voivat vaihdella sijainnin, koon ja toteuttamistavan mukaan 1 000 euroa/ha – 12 000 euroa/ha.

Hehtaarikohtaiset kustannukset kasvavat yleensä niin, että mitä pienempi kohde on, sitä korkeammat ovat kustannukset. Suuret kohteet ovat usein kustannuksiltaan edullisimpia toteuttaa.

Kokonaiskustannuksiin vaikuttaa etenkin rakentamistapa:

- Pelkillä ojapadotuksilla perustettu suon kaltaiseksi palautettava alue voi maksaa edullisimmillaan vain 1 000 euroa/ha.
- Kun alue vetetään rakentamalla matalia ja ka-peita patopenkereitä, kustannukset voivat olla pienillä kohteilla noin 3 000 – 5 000 euroa/ha ja isommilla kohteilla tätä edullisemmat.
- Leveillä patopenkereillä vetetyllä alueella esimerkiksi yhden hehtaarin kokoisen alueen vetäminen voi maksaa noin 12 000 euroa. Jos alue on tätä selvästi suurempi, hehtaarikustannukset laskevat ja ne voivat olla jopa alle 5 000 euroa.
- Muista myös aiemmin mainitut mahdolliset kosteikon suunnittelun ja hoitotoimien kustannukset

Teksti

Sara Simola - ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö

Kuvat

Kannen kuva: Vuokko Mähönen / Pohjois-Savon ELY-keskus

s. 3 Kuva: Holtti Hakonen/Riistakeskus

s. 4 Kuva: Juha Siekkinen / Kosteikkomaailma Oy

s. 5 Kuvat: Vuokko Mähönen / Pohjois-Savon ELY-keskus

s. 6 Kuva: Juha Siekkinen / Kosteikkomaailma Oy

s. 7 Kuva: Vuokko Mähönen / Pohjois-Savon ELY-keskus

ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

www.ely-keskus.fi/ilmastoyksikko

Vuoden 2026 alusta Suomeen perustetaan 10 uutta elinvoimakeskusta. Ilmastoyksiköstä tulee osa Lapin elinvoimakeskusta ja yksikön työ jatkuu valtakunnallisena